

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

FOREIGN TRADE OF GOODS AND SERVICES IN MYKOLAIV REGION: MODERN STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

У статті досліджено сучасний стан зовнішньої торгівлі в Миколаївській області за 2010–2018 роки. Розраховано сальдо зовнішньої торгівлі, враховуючи експорт та імпорт товарів та послуг. Обґрунтовано, що саме вплинуло на зростання експорту товарів та послуг. Проаналізовано окремо динаміку обсягів зовнішньої торгівлі товарами та розраховано їх сальдо. Наведено порівняння зовнішньої торгівлі товарами за окремими регіонами України. Наведено динаміку змін кількості підприємств та країн-партнерів в експорті та імпорті товарів у Миколаївській області. Проаналізовано обсяги експорту продуктів рослинного походження у вартісному вигляді за 2010–2018 роки, що представлені зерновими та олійними культурами. Проаналізовано динаміку обсягів зовнішньої торгівлі послугами та розраховано їх сальдо. Встановлено з проведеного статистичного аналізу послуг, що до країн експортувалися транспортні послуги; послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій; послуги з переробки матеріальних ресурсів; ділові послуги; послуги з будівництва.

Ключові слова: експорт товарів та послуг, імпорт товарів та послуг, сальдо зовнішньої торгівлі, обсяги зовнішньої торгівлі, країни-партнери в експорті, географії експортної торгівлі.

В статті досліджено сучасний стан зовнішньої торгівлі в Миколаївській області за 2010–2018 роки. Рассчитано сальдо внешней торговли, учитывая экспорт и импорт товаров и услуг. Обосновано, что именно повлияло на рост экспорта товаров и услуг. Проанализирована отдельно динамика объемов внешней торговли товарами и рассчитано их сальдо. Приведено сравнение внешней торговли товарами по отдельным регионам Украины. Приведена динамика изменений количества предприятий и стран-партнеров в экспорте и импорте товаров в Николаевской области. Проанализированы объемы экспорта продуктов растительного происхождения в стоимостном выражении за 2010–2018 годы, представленные зерновыми и масличными культурами. Проанализирована динамика объемов внешней торговли услугами и рассчитано их сальдо. Установлено из проведенного статистического анализа услуг, что в страны экспортировались транспортные услуги; услуги по ремонту и техническому обслуживанию, не отнесенные к другим категориям; услуги по переработке материальных ресурсов; деловые услуги; услуги по строительству.

Ключевые слова: экспорт товаров и услуг, импорт товаров и услуг, сальдо внешней торговли, объемы внешней торговли, страны-партнеры в экспорте, географии экспортной торговли.

УДК 339.9

<https://doi.org/10.32843/infrastruct38-5>

Кушнірук В.С.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу
Миколаївський національний аграрний університет

Донець Т.Є.

магістр
Миколаївський національний аграрний університет

The article investigates the current state of foreign trade in the Mykolaiv region for 2010–2018. Foreign trade balance is calculated taking into account the export and import of goods and services. It is substantiated that the increase in export of goods was ensured by an increase in the supply of plant products, chemical and related industries, a decrease in imports – a reduction in the import of mineral products, land vehicles, aircrafts, floats, various industrial goods. The dynamics of foreign trade in goods is analyzed separately and their balance is calculated. A comparison of foreign trade in goods by individual regions of Ukraine is presented. The dynamics of changes in the number of enterprises and partner countries in the export and import of goods in the Mykolaiv region are given. Exports of products of plant origin in value for the period 2010–2018, represented by cereals and oilseeds, are analyzed. The dynamics of foreign trade in services is analyzed and their balance is calculated. It is established from the conducted statistical analysis of services that transport services were exported to the countries; repair and maintenance services, not elsewhere classified; material resources processing services; business services; construction services. It is concluded that the current state and prospects of development of foreign economic activity by enterprises of the Mykolaiv region are influenced by, namely: low competitiveness of products, which requires improvement of quality due to the introduction of international standards both for agricultural and industrial products; unsatisfactory financial condition of the enterprises of the region does not allow to improve the material and technical base and to introduce innovative technologies, which is the driving force of scientific and technological progress; the practical lack of admission of small and medium-sized businesses to foreign economic activity due to the monopoly position of large agricultural holdings and grain traders in Ukraine; the integration of farms into corporate structures will not only allow them to stay in the countryside, but also to form large batches of homogeneous products that are attractive to foreign buyers and promote export growth; Expanding the geography of export trade and imports will, first of all, have a positive impact on the balance of foreign trade in goods and services; Increasing exports of finished agricultural products, not raw materials, will not only conquer new markets but also increase foreign exchange earnings to Ukraine several times over. Of course, without reasonable state support for export and import issues, available credit resources, the current legislation on foreign economic activity and monopoly position, business in Ukraine is difficult to work with.

Key words: exports of goods and services, imports of goods and services, foreign trade balance, foreign trade volumes, export partner countries, geography of export trade.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність з експорту товарів та послуг відіграє важливу роль як загалом для України, так і для кожного підприємства, що займається виробництвом та переробкою. Збільшення обсягів експорту товарів та послуг наповнює бюджети підприємств валютними запасами, що сприятиме реалізації соціально-економічних реформ в державі. Саме ефективна, прибуткова та рентабельна експортна

торгівля товарами та послугами є каталізатором та впливає на економічне зростання та розвиток України загалом. При цьому ефективна зовнішньоекономічна діяльність сприятиме відтворенню експортного потенціалу країни, насамперед підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах,

забезпеченню економічної безпеки України. Нині на півдні України необхідно розширювати та створювати великі оптові експортно-орієнтовані бази сільськогосподарської та промислової продукції. Це потребує, на превеликий жаль, здешевлення системи кредитування, розроблення за можливих умов виграшу грантових проектів, рекламування виробничого та економічного потенціалу території перед іноземними інвесторами через розроблення інноваційно-інвестиційних проектів. При цьому необхідно підвищувати якість продукції та її конкурентоспроможність на світових ринках, а саме через диверсифікацію виробництва та запровадження міжнародних стандартів якості продукції. Отже, дослідження стану та перспектив розвитку торгівлі товарами та послугами є актуальним для України та дасть можливість сформулювати концептуальні аспекти ефективної експортно-орієнтованої стратегії розвитку, що підвищить конкурентні позиції товарів та послуг на світових ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрної сфери та переробної промисловості присвятили свої праці такі вчені, як І.В. Бабій [1], І.В. Багрова [2], Н.М. Богацька [3], А.А. Брояка [4], В.В. Бугас [5], Г.М. Дроздова [6], Н.А. Карасьова [8], А.В. Ключник [10], Н.В. Крилова [11], О.М. Матусова [12], О.Г. Мельник [13], Т.М. Мельник [14], Н.Я. Пітель [16], М.С. Рахман [17], Н.В. Шупрудько [19]. Однак, віддаючи належне результатам досліджень вищезазначених учених, зауважимо, що питання зовнішньої торгівлі товарами та послугами потребують глибокого вивчення в нашій країні, що в перспективі дасть можливість сформулювати експортно орієнтовану стратегію розвитку, яка забезпечить збільшення обсягів експорту та підвищить світові конкурентні позиції на ринку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану зовнішньої торгівлі в Миколаївській області та перспективи розвитку експорту та імпорту товарів і послуг підприємствами регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2018 році зовнішня торгівля на Миколаївщині відзначилася помірним нарощенням обсягів ек-

порту товарів та послуг за скорочення їх імпорту. Тенденція до збільшення обсягів експортної торгівлі, яка спостерігалася в регіоні у 2017 р., продовжилася і в 2018 р., імпортової – змінилася на протилежну (табл. 1).

У 2018 р. обсяг експорту товарів та послуг збільшився порівняно з 2017 р. на 8% (або на 168,1 млн дол. США) і становив 2267,6 млн дол. Імпорт товарів та послуг становив 764,9 млн дол. і зменшився на 6,2% (або на 50,3 млн дол.). Порівняно з 2010 р. експорт зріс на 26,7%, імпорт – знизився на 17,3%. Сальдо зовнішньої торгівлі є позитивним у сумі 1502,7 млн дол. за переважання експорту товарів та послуг над їх імпортом утричі (у 2017 р. сальдо дорівнювало 1284,3 млн дол., а відповідний коефіцієнт – 2,6, у 2010 р. – 864,1 млн дол. та 1,9).

Для структури зовнішньої торгівлі області, як і в попередні роки, характерне значне переважання товарів над послугами. Упродовж 2010–2018 рр. товарам належало від 88% до 97%, відповідно, послуги становили 12% і 3%. Зокрема, у 2018 р. частка товарів у структурі експорту становила 93,2%, імпорту – 96,7%, відповідно частка послуг – 6,8% та 3,3%.

Як зазначено вище, основне місце у зовнішній торгівлі регіону належить торгівлі товарами. Упродовж 2010–2017 рр. динаміка як експортної, так і імпортової торгівлі була нестабільною і характеризувалася постійними коливаннями. Найбільші обсяги експортних поставок спостерігалися у 2012 р., імпортової – у 2011 р. У 2018 році на Миколаївщині спостерігалася зростання обсягів експорту за скорочення імпорту товарів (рис. 1).

За даними Державної фіскальної служби України та звітів підприємств, у 2018 р. обсяг експорту товарів області становив 2112,7 млн дол. США і збільшився порівняно з 2017 р. на 11,2%, імпорту – 739,7 млн дол. США і зменшився на 5,4%. Відносно 2010 р. експорт збільшився на 32,3%, імпорт – скоротився на 14,6%. Зростання експорту товарів було забезпечено нарощенням поставок продуктів рослинного походження, продукції хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості, зниження імпорту – скороченням ввозу мінеральних продуктів, засобів наземного транспорту, літаль-

Таблиця 1

Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами в Миколаївській області, (млн дол. США) [18]

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Експорт товарів та послуг	1789,5	1860,3	2584,5	2393,0	2055,0	1828,3	1886,3	2099,5	2267,6
Імпорт товарів та послуг	925,4	1118,5	981,8	1007,1	684,5	626,2	743,5	815,2	764,9
Сальдо	864,1	741,8	1602,7	1385,9	1370,5	1202,1	1142,8	1284,3	1502,7
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	1,9	1,7	2,6	2,4	3,0	2,9	2,5	2,6	3,0

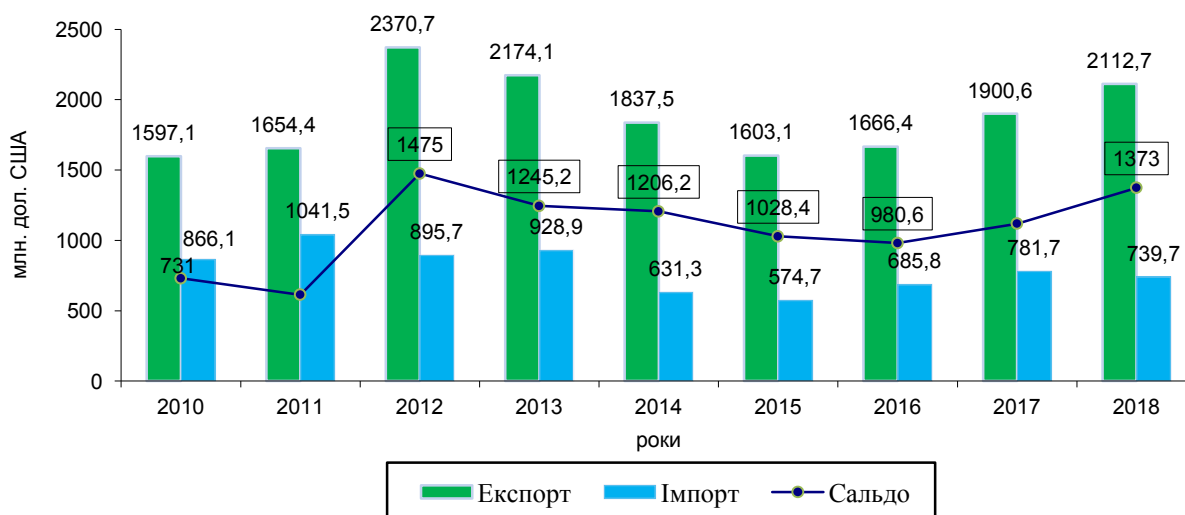

Рис. 1. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами

Джерело: [18]

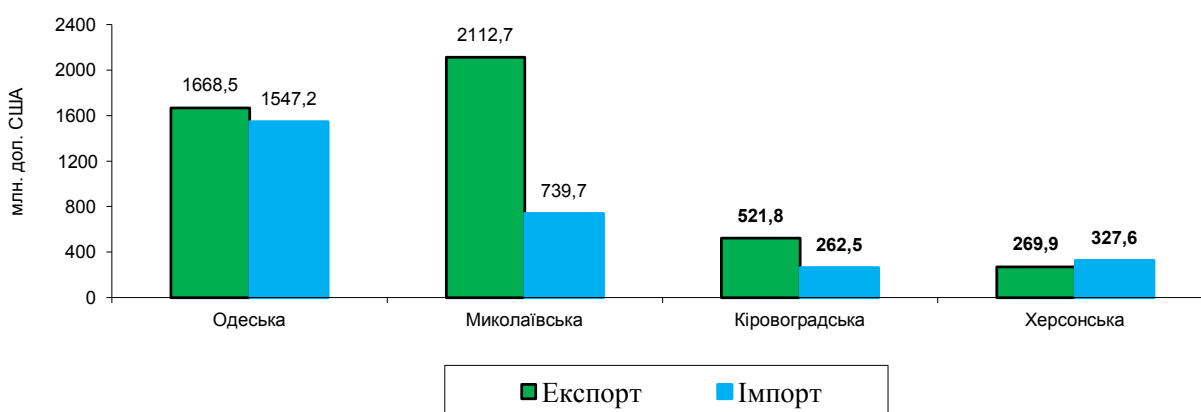

Рис. 2. Зовнішня торгівля товарами за окремими регіонами України у 2018 році

них апаратів, плавучих засобів, різних промислових товарів. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами у 2018 році становило 1373 млн дол. (у 2017 р. дорівнювало 1118,9 млн дол., у 2010 р. – 731 млн дол.), а коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 2,9 рази (у 2017 р. та 2010 р. – відповідно у 2,4 та 1,8 рази). Підприємства Миколаївщини у 2018 році забезпечили 4,5% українського експорту товарів та 1,3% імпорту, що відповідало 5 та 13–14 місцям серед регіонів країни.

Порівняно з сусідніми регіонами (Кіровоградською, Одеською та Херсонською областями) Миколаївщина займала провідні позиції, поступаючись тільки Одещині в імпортній торгівлі (рис. 2).

Обсяг експортної торгівлі підприємств Миколаївщини у 7,8 рази перевищив аналогічний показник Херсонщини, у 4 рази – Кіровоградщини та на 26,6% – Одещини.

Поряд з цим, із-за кордону підприємства Миколаївщини завезли товарів відповідно у 2,8 та у 2,3 рази більше, ніж Кіровоградщини та Херсон-

щини. У той же час обсяг імпорту у нашому регіоні більше ніж у 2 рази поступався обсягам імпорту Одещини.

У 2018 році в Миколаївській області кількість суб'єктів, які займалися експортом товарів, помітно скоротилася (табл. 2). У 2018 р. на зовнішній ринок виходило 363 підприємства регіону, що на 24 одиниці менше, ніж у попередньому році. При цьому відбулося помітне звуження географії експортної торгівлі – зі 137 у 2017 р. до 125 країн у 2018 р.

Основними країнами-партнерами з експорту товарів були Російська Федерація, до якої експортовано товарів на суму 550,8 млн дол., Індонезія (126,6 млн дол.), Туреччина (114,7 млн дол.), Китай (112,9 млн дол.), Німеччина (91,1 млн дол.) та Саудівська Аравія (89 млн дол.).

У 2018 р. відбулося вагоме зростання експорту до Російської Федерації (на 77,3 млн дол., або на 16,3%), що було зумовлено нарощенням поставок продуктів неорганічної хімії; Німеччини (на 69,5 млн дол., або у 4,2 рази) за рахунок збіль-

Таблиця 2

Динаміка зміни кількості підприємств та країн-партнерів в експорті та імпорті товарів у Миколаївській області (одиниць)

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кількість підприємств-експортерів товарів	236	211	224	226	259	335	327	387	363
Кількість країн-партнерів в експорті товарів	115	110	117	110	121	113	134	137	125
Кількість підприємств-імпортерів товарів	247	254	265	252	259	274	300	358	337
Кількість країн-партнерів в імпорті товарів	81	79	79	84	79	92	102	95	95

Джерело: [18]

шення експорту насіння і плодів олійних рослин, зернових культур; Марокко (на 47,1 млн дол., або у 12 разів) за рахунок зростання поставок зернових культур. Натомість суттєво скоротилися експортні поставки до Єгипту (на 131,3 млн дол., або на 65,9%) та Індії (на 50,1 млн дол., або на 43,7%) (рис. 3).

Відзнакою року стала помітна активізація партнерських стосунків із країнами Європейського Союзу. Експорт товарів до країн ЄС становив 469,1 млн дол. і зріс порівняно з 2017 р. у 1,7 рази (за рахунок нарощення поставок продуктів рослинного походження). Частка країн ЄС в обласному експорті підвищилася з 14,2% до 22,2%. До країн ЄС експортувалися продукти рослинного походження, готові харчові продукти, в менших обсягах – текстильні матеріали та текстильні вироби, шкіра, жири та олії тваринного або рослинного походження.

Для структури експорту товарів притаманна висока концентрація. Майже 90% в ній визначили дві групи товарів: продукти рослинного походження, частка яких становила 61,1%, і продукція

хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 26,1%. Крім цього, помітними в експорті були поставки готових харчових продуктів, жирів та олій тваринного або рослинного походження, механічного та електротехнічного обладнання.

Обсяги експорту товарної продукції рослинного походження у вартісному вигляді за 2010–2018 роки наведено у таблиці 3.

У товарній структурі експорту регіону порівняно з попереднім роком частка продуктів рослинного походження підвищилася на 5,8 в.п., продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – на 1,1 в.п. Водночас на 4,4 в.п. знизилася питома вага жирів та олій тваринного або рослинного походження, на 1,2 в.п. – механічного та електротехнічного обладнання, на 1,1 в.п. – готових харчових продуктів. Порівняно з 2010 р. найбільш помітно скоротилася частка механічного та електротехнічного обладнання (на 13 в.п.) на користь продуктів рослинного походження, питома вага яких підвищилася на 16,6 в.п.

Більшість експортної торгівлі зосереджена в обласному центрі. У 2018 р. підприємства м. Мико-

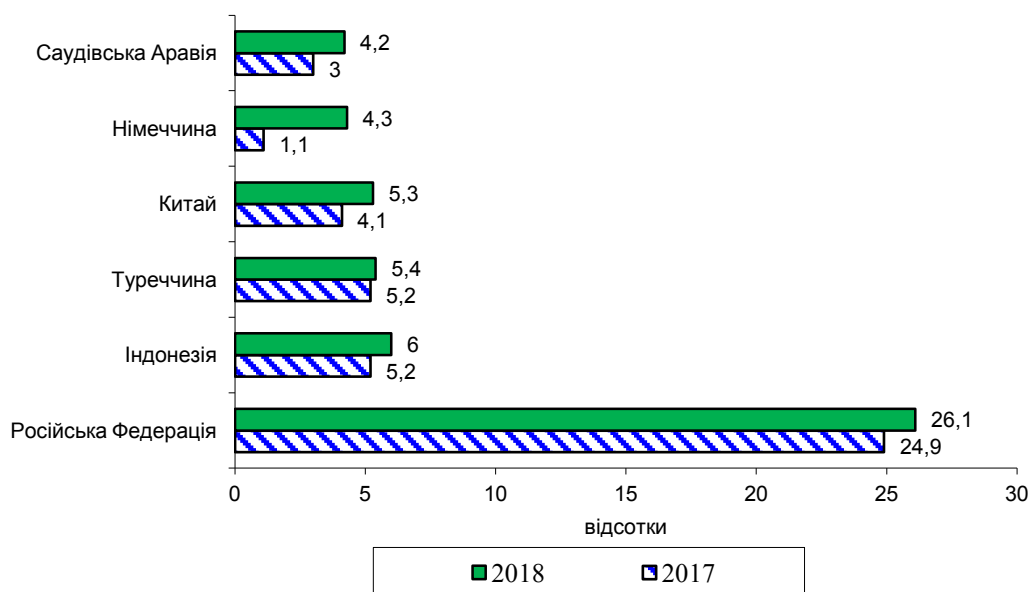

Рис. 3. Основні країни-партнери в експорті товарів у 2017–2018 роках

**Експорт продуктів рослинного походження підприємствами
в Миколаївській області (млн дол. США)**

	2010 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2017 р.
Усього	709,2	832,6	947,8	1050,9	1291,3	122,9
у тому числі						
зернові культури	544,9	698,9	707,6	843,5	1022,9	121,3
з них						
пшениця	222,4	296,3	317,4	364,8	519,8	142,5
кукурудза	175,0	267,7	273,2	344,3	374,4	108,7
ячмінь	132,8	121,7	111,0	126,5	122,4	96,8
насіння і плоди олійних рослин	126,4	130,9	234,6	200,8	258,2	128,6
з них						
соеві боби	16,8	68,5	159,2	112,0	112,0	100,0
насіння ріпаку	59,3	53,4	37,0	80,2	139,5	173,9
насіння соняшнику	41,5	7,9	36,8	1,7	2,8	164,7

Джерело: [18]

лаєва забезпечили 63,3% обласного експорту, а обсяг поставок становив 1337,6 млн дол., що на 7,2% більше, ніж у 2017 р. З інших адміністративно-територіальних одиниць помітними були обсяги торгівлі підприємств Вітовського району (33,3%), значно меншими – м. Первомайська (0,8%) та м. Вознесенська (0,7%).

У 2018 році на Миколаївщині скоротилася загальна кількість підприємств, які імпортували товари. Так, у 2018 році в області налічувалося 337 підприємств, що на 21 одиницю менше, ніж у попередньому році. При цьому географія імпортованих поставок залишилася стабільною і дорівнювала 95 країнам.

Провідними країнами-партнерами залишилися Гвінея, з якої завезено товарів на суму

118,5 млн дол., Гаяна (75,9 млн дол.), Китай (65,8 млн дол.), Білорусь (65,6 млн дол.), Російська Федерація (56,3 млн дол.) та Польща (47,9 млн дол.) (рис. 4).

У 2018 р. значно скоротилися імпортовані поставки з Бразилії та Сьєрра-Леоне (руд) – відповідно на 24,8 млн дол. (на 55,5%), та 12,3 млн дол. (на 99,9%), Російської Федерації (нафтопродуктів) – на 11,9 млн дол. (на 17,5%), Білорусі (нафтопродуктів та механічного обладнання) – на 11,2 млн дол. (на 14,6%). При цьому збільшення імпортованих поставок спостерігалося з Гвінеї – на 20,9 млн дол. (на 21,5%) та Гаяни – на 14,9 млн дол. (на 24,4%).

Продовжилося зростання імпортованої торгівлі з країнами ЄС. У 2018 р. з цих країн завезено товарів на суму 253,7 млн дол., що на 5,9% більше, ніж

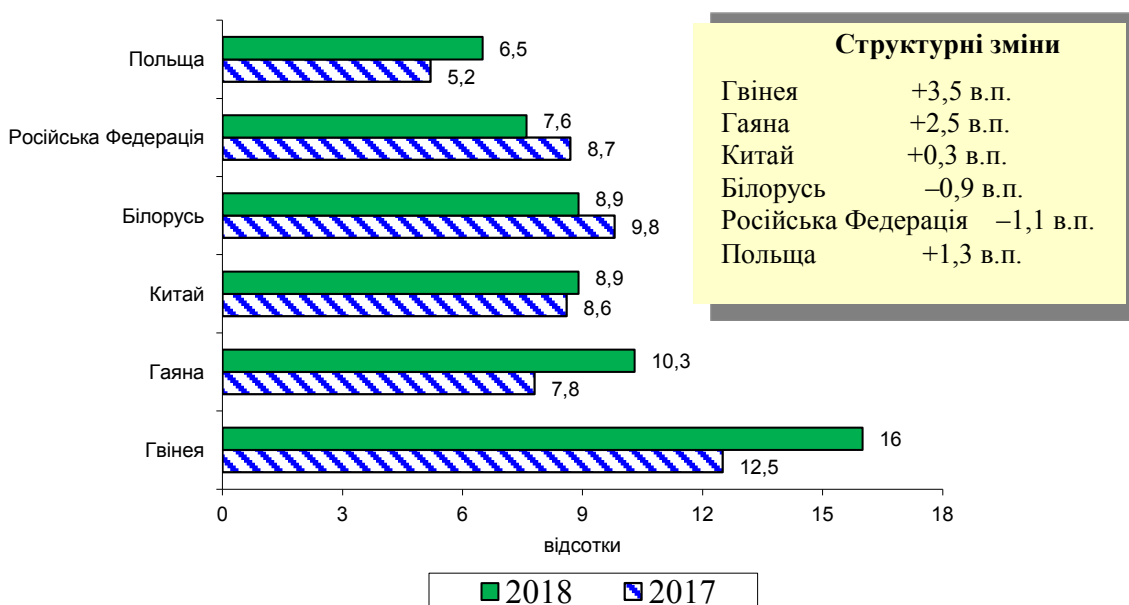

Рис. 4. Основні країни-партнери в імпорті товарів у 2017–2018 роках

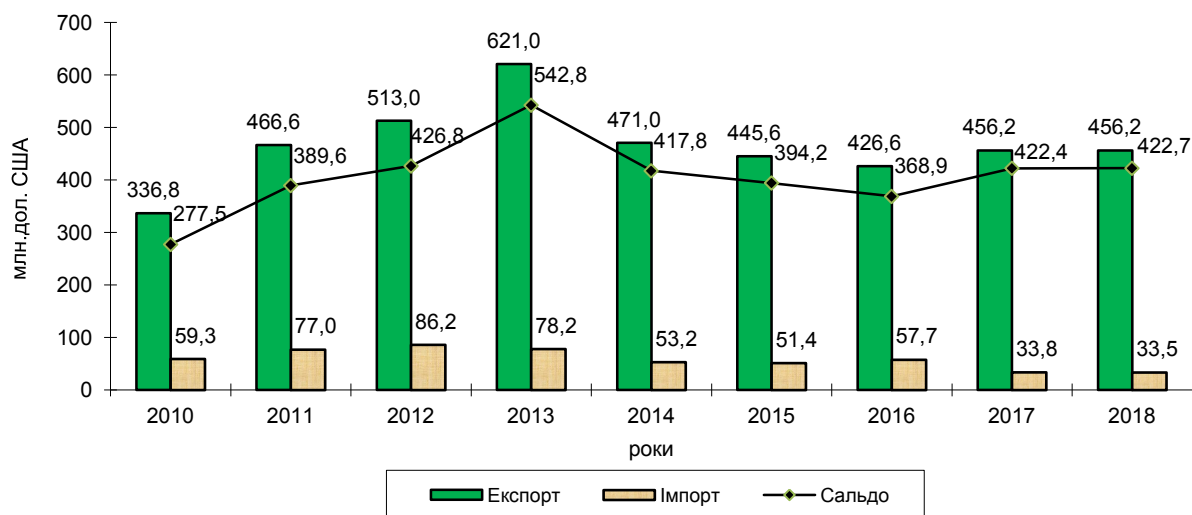

Рис. 5. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами

Джерело: [18]

у попередньому році (за рахунок нарощення ввозу готових харчових та мінеральних продуктів). При цьому частка в обласному імпорті збільшилася з 30,7% до 34,3%.

Упродовж 2010–2018 років обсяги зовнішньої торгівлі послугами були відмічені поступовим коливанням як експортної, так і імпоротної торгівлі. Найбільші їх обсяги спостерігалися у 2013 р., коли обсяг експорту досяг 621 млн дол. США, імпорту – 78,2 млн дол. У 2018 році тенденція попередніх років до зростання експорту на фоні скорочення імпорту послуг посилилася.

У 2018р. експорт послуг становив 495,5 млн дол. США і збільшився у порівнянні з 2017 р. на 8,6%, імпорт становив 25,1 млн дол. і зменшився на 24,9% (відносно 2010 р. експорт зріс на 47,1%, імпорт – скоротився на 57,6%). Збільшення обсягів експорту відбулося за рахунок послуг із переробки матеріальних ресурсів, скорочення імпорту – за рахунок зменшення ділових та транспортних послуг. Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 19,7 за позитивного сальдо у розмірі 470,4 млн дол. (у 2017р. відповідні показники становили 13,6 та 422,7 млн дол., у 2010р. – 5,7 та 277,5 млн дол.).

Упродовж 2018 року на зовнішній ринок послуг виходило 133 підприємства Миколаївської області, серед яких 118, або 88,7% знаходилися в обласному центрі. Ними забезпечено 32,3% експорту та 83,6% імпорту послуг, при цьому обсяг експорту скоротився на 19,6%, імпорту – на 31%. Ще 67,2% експорту та 15,3% імпорту припало на підприємства Вітовського району. Крім того, на зовнішній ринок послуг виходили підприємства міст Вознесенська, Первомайська, Южноукраїнська та Миколаївського і Очаківського районів.

За останні вісім років питома вага Миколаївщини у зовнішній торгівлі послугами України коли-

валась в межах від 1,6% до 4,6% в експорті та від 0,6% до 1,3% – в імпорті. У 2018 р. за часткою у загальнодержавному експорті послуг, яка становила 4,2%, область посіла 4 місце серед регіонів країни. В імпорті регіон займав 15–17 місце (0,4% загальноукраїнського імпорту).

У порівнянні з сусідніми регіонами Миколаївщина випередила Кіровоградщину та Херсонщину в експорті послуг приблизно у 22 та 17 разів, в імпорті послуг – у 1,6 та у 2,3 рази, проте значно поступається Одещині – в експорті послуг на 29,8%, в імпорті – на 87,5%.

У 2018 році на фоні скорочення кількості підприємств, які надавали послуги іноземним партнерам, відбулося розширення географії послуг.

Більшість послуг надавалася представникам Швейцарії (в обсязі 392,8 млн дол.), в значно менших обсягах – Кіпру (10,6 млн дол.), Естонії (8,7 млн дол.), Німеччини (8,5 млн дол.), Російської Федерації (7,3 млн дол.) та Нідерландів (6,8 млн дол.).

У порівнянні з 2017 р. відбулося зростання експорту послуг до Швейцарії (на 73,2 млн дол., або на 22,9%), Німеччини (на 5,7 млн дол., або утричі), Гонконгу (на 5 млн дол., або у 5,8 рази), Російської Федерації (на 4,3 млн дол., або у 2,5 рази). При цьому обсяги послуг до Латвії скоротились на 15,3 млн дол. (на 96,5%), Великої Британії – на 12,4 млн дол. (на 77,3%), Об'єднаних Арабських Еміратів – на 5,6 млн дол. (на 75,9%), Індії – на 4,6 млн дол. (на 55,2%).

Експорт послуг до країн Європейського Союзу становив 55,4 млн дол., що на 33,6% менше, ніж у 2017 р. При цьому питома вага країн ЄС у загальнообласному експорті послуг скоротилася з 18,3% до 11,2%. До цих країн експортувалися головним чином транспортні послуги; послуги з ремонту та

технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій; послуги з переробки матеріальних ресурсів; ділові послуги; послуги з будівництва.

Структура експорту послуг регіону залишилася стабільною. Традиційно в ній домінували послуги з переробки матеріальних ресурсів, яких у 2018 р. надано іноземцям на суму 340,6 млн дол., та транспортні послуги – на 105,3 млн дол. Крім того, іноземним партнерам експортувалися послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій – на 26,9 млн дол, ділові послуги – на 13,8 млн дол.

У 2018 році за скорочення кількості підприємств, які імпортували послуги, географія імпорту послуг залишилася без змін і дорівнювала 68 країнам. При цьому основними країнами-партнерами в імпорті послуг були Велика Британія (4,9 млн дол.), Естонія (4 млн дол.), Нідерланди (2,1 млн дол.), Туреччина (1,5 млн дол), Російська Федерація (1,3 млн дол.), США (1,2 млн дол.) та Кіпр (1,1 млн дол.).

У 2018 році імпорт послуг з країн ЄС становив 17 млн дол., що на 29,5% менше, ніж у 2017 р. При цьому частка цих країн в обласному імпорті знизилася з 71,8% до 67,5%. Від партнерів із країн ЄС імпортувалися: ділові послуги; послуги, пов'язані з подорожами; роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності; транспортні послуги.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємствами Миколаївської області впливають: низька конкурентоспроможність продукції, що потребує підвищення якості через запровадження міжнародних стандартів як до продукції сільського господарства, так і до промислової; незадовільний фінансовий стан підприємств області не дає можливості покращувати матеріально-технічну базу та запроваджувати інноваційні технології, що є рушійною силою науко-технічного прогресу; практична відсутність допуску малого та середнього бізнесу до зовнішньоекономічної діяльності, що зумовлено монопольним становищем великих агрохолдингів та зернотрейдерів в Україні; об'єднання фермерських господарств у корпоративні структури дасть можливість не тільки утриматися на селі, а й формувати великі партії однотипної продукції, що є привабливим для іноземних покупців та сприятиме зростанню експорту; розширення географії експортної торгівлі та імпортних поставок, насамперед вплине позитивно на сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами; збільшення експорту обсягів готової продукції сільського господарства, а не сировини, дасть можливість не тільки завойовувати нові ринки збуту, а й збільшувати в декілька раз валютні надходження до України. Звичайно, без виваженої державної підтримки з питань експорту та імпорту, доступних кредитних ресурсів, урегульованого чинного законодавства з питань

зовнішньоекономічної діяльності та монопольного становища бізнесу в Україні важко працювати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабій І.В. Вплив факторів на забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. Економіка і суспільство: електронне наукове фахове видання. 2016. Вип. 3. С. 114–118. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-3> (дата звернення: 26.12.2019).
2. Багрова І.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник для вузів. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 580 с.
3. Богацька Н.М. Розроблення стратегії міжнародної економічної діяльності підприємства при виході на зовнішні ринки. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6993> (дата звернення: 27.12.2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.42
4. Брояка А.А. Оцінка та шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. Полтава, 2012. Випуск 5. Том 2. С.46–51.
5. Бугас В.В., Самійленко М. А. Реалії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних і іноземних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6059> (дата звернення: 25.12.2019).
6. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2012. 172 с.
7. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 23.12.2019).
8. Карасьова Н.А. Вектори експортних потоків аграрного сектору України. *Економіка АПК*. 2016. № 8. С. 41–48.
9. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В. Засади розвитку участі митних та інших посередників у реалізації експортної стратегії України. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2017. Вип. 4. С. 16–25.
10. Ключник А.В. Стратегічні напрями розвитку експорту аграрних підприємств Миколаївської області. *Агросвіт*. 2011. № 19. С. 10–14.
11. Крилова Н.В. Міжнародна торгівля : навчальний посібник. Київ : Знання, 2013. 365 с.
12. Матусова О.М. Проблеми розвитку експортоорієнтованого малого бізнесу України. *Сучасні питання економіки і права*. 2013. Вип. 2. С. 69–74.
13. Мельник О.Г., Нагірна М.Я. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 63–66.
14. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції : монографія. Київ : КНТЕУ, 2013. 395 с.
15. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора в зв'язку із підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / М.І. Пугачов та ін.; за ред. М.І. Пугачова. Київ: ННЦ "ІАЕ", 2014. 44 с.

16. Пітель Н.Я. Проблеми розвитку експортоорієнтованої діяльності аграрної сфери економіки України. *Агросвіт*. №16. 2019. С. 25–34. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2934&i=3> (дата звернення: 27.12.2019). DOI: 10.32702/2306-6792.2019.16.25

17. Рахман М.С., Сіладі К.Б. Характеристика та аналіз сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності України. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6581> (дата звернення: 27.12.2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.10.30

18. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля у Миколаївській області у 2018 році» [за редакцією З.А Лук'яненко]. Миколаїв: Головне управління статистики у Миколаївській області. 2019. 120 с. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.12.2019).

19. Шупрудько Н.В. Зовнішньоекономічна діяльність України у контексті зміцнення її економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6546> (дата звернення: 27.12.2019).

REFERENCES:

1. Babii I.V. (2016) Vplyv faktoriv na zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv. [The influence of factors on the provision of foreign economic activity of industrial enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 3, pp. 114–118. Retrieved from: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-3> (accessed 26 December 2019).

2. Bahrova, I.V. (2014) Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstv [Foreign economic activity of enterprises]. Kyiv: Tsentr navchal'noi literatury. (in Ukrainian)

3. Bohatska N.M. (2019), Rozroblennia stratehii mizhnarodnoi ekonomichnoi diialnosti pidpriemstva pry vykhodina zovnishni rynky [Development of the strategy of the international economic activity of the enterprise when entering foreign markets]. *Efektivna ekonomika*, vol. 4. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6993> (accessed 27 December 2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.42

4. Broiaka A.A. (2012) Otsinka ta shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva. [Assessment and ways of improving the efficiency of foreign economic activity of the enterprise]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Seriya: Ekonomichni nauky*. Poltava, vol. 5, tom 2, pp. 46–51. (in Ukrainian)

5. Buhas V.V., Samiilenko M.A. (2018) Realii zovnishnoekonomichnoi diialnosti vitchyznianykh i inozemnykh pidpriemstv. [Realities of foreign economic activity of domestic and foreign enterprises]. *Efektivna ekonomika*, vol. 1. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6059> (accessed 25 December 2019).

6. Drozdova H.M., (2012) Menedzhment zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Management of foreign economic activity of the enterprise]. TsUL. Kyiv. (in Ukrainian)

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2019) Zakon Ukrainy pro zovnishnoekonomichnu diialnist [Law of Ukraine on Foreign Economic Activity]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (accessed 23 December 2019).

8. Karasova N.A. (2016), Vektory eksportnykh potokiv ahrarnoho sektoru Ukrainy [Vectors of export flows of agricultural sector of Ukraine]. *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 41–48. (in Ukrainian)

9. Kibik O.M. and Khajminova Yu.V. (2017) "Principles of development of participation of customs and other intermediaries in the implementation of Ukraine's export strategy". *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*, vol. 4, pp. 16–25. (in Ukrainian)

10. Kliuchnyk A.V. (2011) Stratehichni napriamy rozvytku eksportu ahrarnykh pidpriemstv Mykolaivskoi oblasti. [Strategic directions of development of export of agricultural enterprises of the Nikolaev area]. *Ahrosvit*, vol. 19, pp. 10–14. (in Ukrainian)

11. Krylova H.B. (2013) Mizhnarodna torhivlia [International trade]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)

12. Matusova O.M. (2013) Problemy rozvytku eksportoorientovanoho maloho biznesu Ukrainy [Problems of development of export-oriented small business in Ukraine]. *Suchasni pytannia ekonomiky i prava*, vol. 2, pp. 69–74. (in Ukrainian)

13. Melnyk O.H., Nahirna M.Ya. (2013) Diahnostyka faktoriv vplyvu na eksportnu diialnist pidpriemstva. [Diagnosis of factors influencing the export activity of the enterprise]. *Innovatsiina ekonomika*, vol. 5, pp. 63–66. (in Ukrainian)

14. Melnyk T.M. (2013) Mizhnarodna torhivlia tovaramy v umovakh hlobalnoi konkurentsii [International trade in goods in the conditions of global competition]. Kyiv: KNTEU. (in Ukrainian)

15. Puhachov M.I. (2014) Perspektyvy rozvytku vitchyznianoho ahrarnoho sektora v zv'iazku iz pidpyssanniam Ukrainoiu ekonomichnoi chastyny Uhody pro asotsiatsiiu z Yevropejs'kym Soiuzom [Prospects for the development of the domestic agricultural sector in connection with the signing of the economic part of the Association Agreement with the European Union by Ukraine]. Kyiv: NNTS IAE. (in Ukrainian)

16. Pitel N.Ya. (2019) Problemy rozvytku eksportoorientovanoi diialnosti ahrarnoi sfery ekonomiky Ukrainy. [Problems of development of export oriented activity of agrarian sphere of economy of Ukraine]. *Ahrosvit*, vol. 16, pp. 25–34. Retrieved from: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2934&i=3> (accessed 27 December 2019). DOI: 10.32702/2306-6792.2019.16.25

17. Rakhman M.S., Siladi K.B. (2018) Kharakterystyka ta analiz suchasnogo stanu zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy [Characterization and analysis of the current state of foreign economic activity of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, vol. 10. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6581> (accessed 27 December 2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.10.30

18. Holovne upravlinnia statystyky u Mykolaivskii oblasti (2019) Zovnishnia torhivlia u Mykolaivskii oblasti u 2018 rotsi [Foreign trade in Mykolayiv region in 2018], Mykolayi. Retrieved from: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> (accessed 27 December 2019).

19. Shuprudko N.V. (2018) Zovnishnoekonomichna diialnist Ukrainy u konteksti zmitsnennia yii ekonomichnoi bezpeky [Ukraine's foreign economic activity in the context of strengthening its economic security]. *Efektivna ekonomika*, vol. 9. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6546> (accessed 27 December 2019).

Kushniruk ViktorCandidate of Economics Science, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Hotel
and Restaurant Business and Organization
Mykolayiv National Agrarian University**Donets Tetiana**Master
Mykolayiv National Agrarian University**FOREIGN TRADE OF GOODS AND SERVICES IN MYKOLAIV REGION:
MODERN STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

The purpose of the article. The purpose of the article is to study the current state of foreign trade in the Mykolaiv region and prospects for the development of export and import of goods and services by enterprises of the region.

Methodology. In the course of foreign trade research on goods and services, economic and mathematical methods were used to calculate the foreign trade balance and the coverage ratio of exports by imports. Graphical methods were also used to study the dynamics of foreign trade in goods and services. Comparisons were also used in the study of exports of plant products.

Results. The article investigates the current state of foreign trade in the Mykolaiv region for 2010–2018. Foreign trade balance is calculated taking into account the export and import of goods and services. It is substantiated that the increase in export of goods was ensured by an increase in the supply of plant products, chemical and related industries, a decrease in imports – a reduction in the import of mineral products, land vehicles, aircrafts, floats, various industrial goods. The dynamics of foreign trade in goods is analyzed separately and their balance is calculated. A comparison of foreign trade in goods by individual regions of Ukraine is presented. The dynamics of changes in the number of enterprises and partner countries in the export and import of goods in the Mykolaiv region are given. Exports of products of plant origin in value for the period 2010–2018, represented by cereals and oilseeds, are analyzed. The dynamics of foreign trade in services is analyzed and their balance is calculated. It is established from the conducted statistical analysis of services that transport services were exported to the countries; repair and maintenance services; material resources processing services; business services; construction services.

Practical implications. It is concluded that the current state and prospects of development of foreign economic activity by enterprises of the Mykolaiv region are influenced by, namely: low competitiveness of products, which requires improvement of quality due to the introduction of international standards both for agricultural and industrial products; unsatisfactory financial condition of the enterprises of the region does not allow to improve the material and technical base and to introduce innovative technologies, which is the driving force of scientific and technological progress; Expanding the geography of export trade and imports will, first of all, have a positive impact on the balance of foreign trade in goods and services; Increasing exports of finished agricultural products, not raw materials, will not only conquer new markets but also increase foreign exchange earnings to Ukraine several times over. Of course, without reasonable state support for export and import issues, available credit resources, the current legislation on foreign economic activity and monopoly position, business in Ukraine is difficult to work with.